

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. balandžio 27 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Andžej Maciejewski (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas), Egidijos Tamošiūnienės ir Algirdo Taminsko, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovės bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Mogita“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugsėjo 13 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje dėl suinteresuoto asmens kreditorės Rusijos bendrovės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ finansinio reikalavimo patvirtinimo bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Mogita“ bankroto byloje.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių nemokumo byloje tvirtinamo kreditoriaus reikalavimo užsienio valiuta konvertavimą, reikalavimų tenkinimo etapus, kreditoriui taikomų tarptautinių sankcijų reikšmės tvirtinant kreditoriaus reikalavimą nemokumo byloje.
2. Bankrutuojančios UAB „Mogita“ nemokumo administratorė UAB „Ekvalda“ prašė patvirtinti kreditorių finansinius reikalavimus, tarp jų ir 114 019,48 Eur Rusijos bendrovės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ reikalavimą (pirmuoju etapu tenkinamas reikalavimas – 19 012,10 Eur, antruoju etapu – 95 007,38 Eur).
3. Nemokumo administratorė nurodė, kad, remiantis Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos ir pramonės rūmų 2017 m. sausio 30 d. ir 2017 m. gegužės 6 d. sprendimais, teikiamas bankroto byloje tvirtinti kreditorės Rusijos bendrovės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ finansinis reikalavimas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo (toliau – JAVĮ) 28 straipsnio 1 dalies 4 punktu, perskačiuojamas pagal nutarties iškelti įmonei bankroto bylą įsiteisėjimo dienos (2022 m. kovo 11 d.) Rusijos Federacijos centrinio banko kursą. JAV doleriais priteisti arbitražo registracijos mokesčiai ir arbitražo rinkliavos perskačiuojami pagal 2022 m. kovo 11 d. Lietuvos banko oficialų kursą. Nemokumo administratorė nurodė, kad kreditorė Rusijos bendrovė „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ yra Europos Sąjungos Tarybosteisės aktais įtraukta į sankcionuotų asmenų sąrašą, todėl kyla pagrįstų abejonių, ar tokio asmens finansinis reikalavimas iš viso gali būti tvirtinamas bendrovės bankroto byloje.
4. Suinteresuotas asmuo kreditorė Rusijos bendrovė „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ prašė patvirtinti jos 189 559,72 Eur finansinį reikalavimą pagal antstolės pateiktus vykdomuosius dokumentus ir patvarkymus ir jį tenkinti pirmuoju etapu.
5. Kreditorė nurodė, kad arbitražo sprendimų pagrindu iš atsakovės UAB „Mogita“ yra priteista skola, kurios reikalavimas kilo iššalių sutartinių materialinių teisinių santykių; arbitražo teismo sprendimai Lietuvoje yra pripažinti vykdytinais, jų pagrindu atsirado piniginė prievolė, kuri vykdytina ir kurios mokėjimo terminas yra suėjęs atitinkamo arbitražo teismo sprendimo priėmimo dieną. Arbitražo sprendimais nebuvo papildomai priteistos jokios palikanos ir delspinigiai, todėl jų pagrindu atsiradusios piniginės prievolės bankroto byloje turi būti tenkinamos pirmuoju etapu. Kreditorės nuomone, tiems piniginiams reikalavimams ir prievolėms, kurios atsirado ir tapo vykdytinos iki atitinkamų dokumentų, nustatančių sankcijas, priėmimo, jokios šiuose dokumentuose nurodytos sankcijos netaikytinos.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Kauno apygardos teismas 2022 m. liepos 22 d. nutartimi patvirtino antros eilės kreditorės Rusijos bendrovės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ 189 559,47 Eur finansinį reikalavimą, nurodęs, kad reikalavimas tenkinamas pirmuoju etapu.
7. Teismas nustatė šias faktines aplinkybes:
 - 7.1. kreditorės finansinis reikalavimas kildinamas iš dviejų Rusijos Federacijos prekybos ir pramonės rūmų Tarptautinio komercinio arbitražo sprendimų, kuriuos Lietuvos apeliacinis teismas 2021 m. rugsėjo 27 d. nutartimis pripažino ir leido vykdyti:
 - 2019 m. sausio 30 d. sprendimo, kuriuo Rusijos bendrovei „PAO Neftianaja kompanija „Rosneft“ iš UAB „Mogita“ priteista 5 750 000 Rusijos rublių skolos bei 7613 JAV dolerių arbitražo registracijos mokesčio ir arbitražo rinkliavos, o bendrovei UAB „Mogita“ iš Rusijos bendrovės „PAO Neftianaja kompanija „Rosneft“ priteista 2151,05 Eur arbitražo byloje patirtų išlaidų;
 - 2019 m. gegužės 6 d. sprendimo, kuriuo Rusijos bendrovei „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ iš UAB „Mogita“ priteista 6 882 000 Rusijos rublių skola (skačiuojant JAV dolerių ekvivalentu pagal Rusijos Federacijos centrinio banko kursą mokėjimo dieną) bei 6082,46 JAV dolerio arbitražo registracijos mokesčio ir arbitražo rinkliavos;
 - 7.2. iš viso arbitražo sprendimais kreditoriui iš UAB „Mogita“ priteista 12 632 000 Rusijos rublių skolos, 13 695,46 JAV dolerio arbitražo registracijos mokesčio ir arbitražo rinkliavos, o Lietuvos apeliacinio teismo nutartimis taip pat priteista 6550,35 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų teikiant prašymus dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti, atlyginimo;

- 7.3. nors sąlyga, kad Rusijos rubliais priteista skola turi būti skaičiuojama JAV dolerių ekvivalentu pagal Rusijos Federacijos centrinio banko kursą mokėjimo dieną, nurodyta tik 2019 m. gegužės 6 d. arbitražo sprendimo rezoliucinėje dalyje, tačiau ir 2019 m. sausio 30 d. arbitražo sprendimo motyvuose taip pat nurodoma, kad tenkinamas ieškovės „Nefianaja kompanija Rosneft“ reikalavimas išieškoti iš atsakovės UAB „Mogita“ 5 750 000 Rusijos rublių ekvivalentą JAV doleriais pagal Rusijos banko kursą mokėjimo dieną;
- 7.4. abiejose arbitražo teismo bylose ieškovės reikalavimai buvo pareikšti ir patenkinti, vadovaujantis tarp šalių sudarytų sutarčių 6.5 punktu, pagal kurį, viršijus privačių cisternų, cisterninių konteinerių, vagonų ar pusvagonių grąžinimo pardavėjui terminus, pirkėja UAB „Mogita“ apmoka jų viršnormatyvinio naudojimo laiką pagal vidutinę, ekspeditoriaus apskaičiuotą normą – 2000 rublių ekvivalentą JAV doleriais pagal CB kursą mokėjimo dieną už kiekvieną parą (įskaitant ir nepilnas paras). Dėl to teismas padarė išvadą, kad arbitražo teismo priteistos sumos Rusijos rublių valiuta turi būti skaičiuojamos JAV dolerių ekvivalentu pagal Rusijos Federacijos centrinio banko kursą;
- 7.5. UAB „Mogita“ bankroto byloje gauti du antstolės N. Bacevičienės patvarkymai dėl vykdomųjų bylų užbaigimo ir vykdomųjų dokumentų grąžinimo:
- 2022 m. kovo 17 d. patvarkymas dėl 6 882 000 Rusijos rublių skolos, 6082,46 JAV dolerio ir 3778,35 Eur bylinėjimosi išlaidų išieškojimo iš skolininkės UAB „Mogita“ išieškotojai Rusijos bendrovei „PAO Nefianaja kompanija Rosneft“; patvarkyme nurodoma piniginio išieškojimo suma 103 515,87 Eur, skola neišieškota;
 - 2022 m. kovo 17 d. patvarkymas dėl 5 750 000 Rusijos rublių skolos, 7613 JAV dolerių ir 3698,35 Eur bylinėjimosi išlaidų išieškojimo iš skolininkės UAB „Mogita“ išieškotojai Rusijos bendrovei „PAO Nefianaja kompanija Rosneft“; patvarkyme nurodoma piniginio išieškojimo suma 86 658,37 Eur, skola neišieškota.
- 7.6. bendras patvarkymuose nurodomas išieškomos skolos dydis yra 190 174,24 Eur;
- 7.7. išieškant skolas užsienio valiuta nurodytų sumų išieškojimo apskaičiavimas antstolės atliktas vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 776 straipsniu, nustatančiu, kad užsienio valiuta nurodytos sumos išieškomos eurai pagal sprendimo priėmimo dieną Europos centrinio banko paskelbtą orientacinį euro ir užsienio valiutų santykį.
8. Atsižvelgdamas į nustatytas aplinkybes, teismas nusprendė, kad kreditorės finansinio reikalavimo dydis turi būti perskaičiuotas, Rusijos rubliais priteistas sumas konvertuojant JAV dolerių ekvivalentu pagal Rusijos Federacijos centrinio banko kursą, buvusį arbitražo teismo sprendimų priėmimo dieną. Atlikęs skaičiavimus, teismas nurodė, kad iš viso arbitražo sprendimais kreditoriui iš UAB „Mogita“ priteista 183 009,12 Eur (skola, arbitražo registracijos mokestis ir arbitražo rinkliava), o Lietuvos apeliacinio teismo nutartimis taip pat priteista 6550,35 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, taigi bendra kreditorės reikalavimo suma yra 189 559,47 Eur.
9. Įvertinęs arbitražo sprendimų turinį, teismas padarė išvadą, kad kreditorės materialiniai reikalavimai buvo pareikšti dėl UAB „Mogita“ pradelsto termino grąžinti tuščias cisternas ir iš to kylančių pasekmių pagal šalių 2014 m. rugpjūčio 22 d. ir 2015 m. spalio 26 d. sudarytų sutarčių 6.5 punktus. Todėl šiais sprendimais priteistos sumos turi būti laikomos pagrindine skola ir pagal JANĮ 94 straipsnio 3 dalį tenkinamos pirmuoju etapu.
10. Teismas nevertino nemokumo administratorės prašymo *ex officio* (pagal pareigas) įvertinti aspektą dėl sankcionuotų asmenų kreditoriaus reikalavimų tvirtinimo ir dėl jo nepasisakė, nes šis klausimas nėra šios bylos nagrinėjimo dalykas.
11. Lietuvos apeliacinis teismas, išnagrinėjęs bylą pagal bankrutuojančios UAB „Mogita“ ir kreditoriaus E. Č. atskiruosius skundus, 2022 m. rugsėjo 13 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.
12. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad kreditorių reikalavimai, patvirtinti įsiteisėjusiu užsienio teismo (arbitražo) procesiniu sprendimu, kuris yra pripažintas ir leidžiamas vykdyti Lietuvos Respublikoje, negali būti ginčijami ir revizuojami bankroto bylą nagrinėjančiam teismui tvirtinant kreditoriaus finansinius reikalavimus. Teisėjų kolegija konstatavo, kad kreditorė Rusijos bendrovė „PAO Nefianaja kompanija Rosneft“ su reikalavimu, grindžiamu užsienio arbitražo sprendimais, gali įstoti į bankroto bylą, nes dėl kilusio ginčo priimti užsienio arbitražo sprendimai įgijo *res judicata* (teismo galutinai išspręstas klausimas) galią Lietuvoje, buvo Lietuvos apeliacinio teismo pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje.
13. Teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad arbitražo teismo sprendimais priteistos sumos Rusijos rublių valiuta turi būti skaičiuojamos JAV dolerių ekvivalentu pagal Rusijos Federacijos centrinio banko kursą, buvusį arbitražo teismo sprendimų priėmimo dieną, nes šalių sudarytų sutarčių 6.5 punktu nuostatos nėra pripažintos negaliojančiomis ar panaikintos.
14. Apeliacinės instancijos teismas atmetė argumentus dėl skolos konvertavimo į eurus pagal teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos kursą, nurodęs, kad iki bankroto bylos iškėlimo šių skolų mokėjimo terminas jau buvo suėjęs ir skolos jau buvo priverstinai išieškomos. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad nemokumo administratorius neįgyja teisės pats perskaičiuoti bankrutuojančio juridinio asmens skolas, kurių mokėjimo terminas yra suėjęs ir kurios buvo priverstinai išieškomos, kitu valiutų kursu. Teismas nesutiko su argumentais, kad vykdymo procese teisėtai atlikti procesiniai veiksmai, juridiniam asmeniui iškėlus bankroto bylą, netenka galios ir nebeturi jokios reikšmės. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad nėra teisinio pagrindo užsienio valiuta nurodytų sumų išieškojimo procese taisyklę, nustatytą CPK 776 straipsnyje, pakeisti ar modifikuoti tuo pagrindu, kad pradėtosie vykdomosiose bylose tokios skolos nebuvo išiešotos dėl paties juridinio asmens nemokumo iki juridiniam asmeniui iškėliant bankroto bylą.
15. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad arbitražo sprendimais iš BUAB „Mogita“ buvo priteistos skolos, o palūkanos ir delspinigiai šiais sprendimais papildomai nebuvo priteisti, taigi, arbitražo sprendimų pagrindu atsiradusios piniginės prievolės bankroto byloje turi būti tenkinamos antra eile pirmuoju etapu. Teisėjų kolegija nurodė, kad arbitražo sprendimų pagrindu iš atsakovės UAB „Mogita“ yra priteista pagrindinė skola, kurios pagrindas buvo kreditorės ir UAB „Mogita“ sutartiniai materialiniai teisiniai santykiai. Įsiteisėjusių ir pripažintų Lietuvos Respublikoje arbitražo teismo sprendimų pagrindu atsirado piniginė prievolė, kuri vykdytina ir kurios mokėjimo terminas yra suėjęs atitinkamo arbitražo teismo sprendimų priėmimo dieną. Pripažinus šiuos sprendimus Lietuvos Respublikoje, atsirado pagrindasskola išieškoti priverstinai CPK nustatyta tvarka, buvo pradėtos vykdomosios bylos, iškėlus bankroto bylą, jos buvo perduotos bankroto bylą nagrinėjančiam teismui. Palūkanos ir delspinigiai šiais teismų sprendimais papildomai nebuvo priteisti, todėl šių arbitražo teismų sprendimų pagrindu atsiradusios piniginės prievolės bankroto byloje turi būti tenkinamos pirmuoju etapu.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

16. Atsakovė bankrutuojanti UAB „Mogita“ kasaciniu skundu prašo panaikinti Kauno apygardos teismo 2022 m. liepos 22 d. nutartį ir Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugsėjo 13 d. nutartį; išspręsti klausimą iš esmės – patvirtinti antros eilės kreditorės Rusijos bendrovės „PAO Nefianaja kompanija Rosneft“ 114 019,48 Eur finansinį reikalavimą, pirmuoju etapu tenkinant 19 012,10 Eur, antruoju etapu – 95 007,38 Eur; priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
- 16.1. Bylą nagrinėję teismai iš esmės pažeidė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias teisinio santykio su bankrutuojančia įmone pasikeitimo momentą bei momentą, kurios dienos duomenimis turi būti apskaičiuotas eurai kreditorės reikalavimas, skaičiuojamas

užsienio valiuta (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau –CK) 6.36 straipsnio 3 dalis, JANĮ 28 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Teismai taikė netinkamą užsienio valiutos (JAV dolerių) konvertavimo į eurus momentą ir užsienio valiutos kurso dydį, dėl to buvo patvirtintas per didelis kreditorės reikalavimas bankroto byloje. Tokia situacija ne tik sudaro sąlygas vienai kreditoriui nepagrįstai praturtėti, tačiau ir pažeidžia kreditorių lygiateisiškumo principą, kuris yra vienas kertinių principų bankroto byloje. Sprendžiant klausimą dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo dydžio, turi būti atsižvelgiama ne į antstolių patvarkymus, o į teismų sprendimų, kuriais kreditoriumi buvo priteistos sumos, rezoliucinės dalis. Antstolio patvarkymas nesukuria ir nepatvirtina jokio teismo santykio, o yra procedūrinis dokumentas, kurį antstolis priima vykdomojoje byloje vykdydamas teismo priimtą sprendimą. Reikalavimas turėjo būti patvirtintas toks, kokį nurodė nemokumo administratorius, apskaiciavęs reikalavimo dydį pagal valiutos kursą, galiojusius nutarties dėl bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjimo dieną.

16.2. Bylą nagrinėję teismai padarė esminius proceso ir materialiosios teisės normas pažeidimus, susijusius su teismo pareiga atskleisti bylos esmę (CPK 327 straipsnio 1 dalies 2 punktas), išspręsti ginčą visiškai (CPK 260 straipsnis), nepagrįstai nusprendė, kad visas Rusijos bendrovės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ reikalavimas turi būti tenkinamas antra eile pirmuoju etapu, taip netinkamai taikydami JANĮ 94 straipsnio 3 dalį, kuri nustato, jog pirmuoju etapu tenkinami kreditorių reikalavimai be priskaiciuotų palūkanų ir netesybų, o antruoju etapu – likusi kreditorių reikalavimų dalis (palūkanos ir netesybos), bei nukrypdami nuo teismų praktikos. Teismai netinkamai kvalifikavo pateikto tvirtinti kreditorės reikalavimo prigimtį ir dėl to nepagrįstai nusprendė, jog šis reikalavimas visa apimtimi tvirtintinas kaip pagrindinė skola ir turi būti tenkinamas pirmuoju etapu. Reikalavimas kyla iš arbitražo sprendimų, kuriais kreditoriui buvo priteistos tik netesybos. Teismai *de facto* (faktiškai) perkvalifikavo Rusijos bendrovės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ reikalavimo prigimtį (iš netesybų į pagrindinę skolą) vien dėl procesinių, o ne materialinių įvykių. Procesiniai teismų ar antstolio sprendimai nepakeičia tarp šalių buvusio materialinio teisinio santykio prigimtį, o tik šį santykį pripažįsta arba įgyvendina. Todėl, kvalifikuojant kreditorės reikalavimą pagal JANĮ 94 straipsnio 3 dalį, privaloma atsižvelgti į pradinį šalių materialinį santykį ir jo prigimtį. Tai, kad arbitražo sprendimais priteistų sumų prigimtis yra būtent netesybos, nurodyta ir pačiuose sprendimuose. Šioje byloje teismai savo iniciatyva privalėjo aiškintis Rusijos arbitražo sprendimu priteisto reikalavimo faktinį pagrindą, nes jis lemia, kuriuo etapu reikalavimas bus tenkinamas, tačiau apsiribojo tuo, jog Rusijos arbitražo teisme yra priimtas sprendimas priteisti skolą. Taip teismai pažeidė pareigą atsižvelgti į viešąjį interesą bankroto byloje.

16.3. Bylą nagrinėję teismai neatsižvelgė į esminę aplinkybę – kad kreditoriui Rusijos bendrovei „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ yra taikomos tarptautinės sankcijos ir turi būti sprendžiama, ar apskritai bankroto byloje gali būti tvirtinamas šios kreditorės reikalavimas. Teismai šiuo klausimu, nors jis ir buvo keltas nemokumo administratoriaus, apskritai nepasisakė, taip nebuvo atskleista bylos esmė dėl kreditorės galimybės reikšti reikalavimą. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 18 straipsnyje įtvirtinta, jog teisinė pagalba neteikiama, jeigu jos teikimas gali pakenkti Lietuvos Respublikos suverenitetui ar saugumui arba prieštarauja pagrindiniams jos įstatymų principams. Teismo veikla (t. y. kreditorės reikalavimo tvirtinimas bankroto byloje ir tolimesnių byloje procesinių veiksmų atlikimas) patenka į šios sutarties taikymo sritį kaip vienas iš teisinės pagalbos Rusijos Federacijos subjektui teikimo būdų. Viešojoje erdvėje esanti Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos institucijų informacija apie Rusijos bendrovės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ veiklą ir ryšius su sankcionuotais Rusijos Federacijos vyriausybe ir kitais valstybiniais subjektais pagrįstai suponuoja, jog teisinės pagalbos byloje teikimas šiai bendrovei gali pakenkti Lietuvos Respublikos suverenitetui ir saugumui. Rusijos bendrovė „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ yra įtraukta į Europos Sąjungos sankcionuotų Rusijos Federacijos juridinių asmenų sąrašą, remiantis 2014 m. liepos 31 d. Tarybos Reglamentu (ES) Nr. 833/2014 „Dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje“ (Reglamentas Nr. 833/2014) Viešojoje erdvėje esanti informacija kartu su Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytais faktinėmis aplinkybėmis, dėl kurių tiek bendrovei „Rosneft“, tiek jos vadovui Igoriui Ivanovitchui Sechinui (Igor Ivanovich Sechin) yra taikomos Europos Sąjungos sankcijos, pagrįstai suponuoja, kad teisinės pagalbos byloje teikimas bendrovei „Rosneft“ gali pakenkti Lietuvos Respublikos suverenitetui ir saugumui. Vykstant karui Ukrainoje bet kokia pagalba terorizmui remiančiai valstybei (ar jos įrankiams, kuo gali būti pagrįstai laikoma pati bendrovė „Rosneft“) prieštarautų pamatiniam Europos Sąjungos teisės principams. Dėl Europos Sąjungos įvestų ir nuolat pildomų sankcijų gali susiklostyti situacija, kai bankrutuojanti UAB „Mogita“ apskritai negalėtų tinkamai įvykdyti prievolių šiai kreditoriui, nes tai būtų draudžiama Europos Sąjungos teisės, o tai reikštų, jog pagal CK 6.3 straipsnio 4 dalį tokia prievolė negalioja. Teisinės pagalbos, o šiuo atveju tiesioginės ekonominės naudos, teikimas terorizmui vykdančiai valstybei akivaizdžiai pažeidžia Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus gerbti žmogaus teises, šalių teritorinį vientisumą, tautų apsisprendimą, nepalaikyti terorizmo ir karo nusikaltimų. Lietuvos Respublikos valstybės institucijos, atsakingos už nacionalinį saugumą, oficialiai vienareikšmiškai pripažįsta, jog Rusijos Federacijos vyriausybė kelia didžiausią grėsmę Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui.

17. Suinteresuotas asmuo kreditorė Rusijos bendrovė „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepinamas grindžiamas šiais argumentais:

17.1. Nėra jokio pagrindo pakeisti ar kaip nors modifikuoti užsienio valiuta nurodytų sumų išieškojimo procese taisyklę, nustatytą CPK 776 straipsnyje. Kasaciniame skunde nepagrįstai siejama skolos konvertavimo į eurus diena su teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo diena, kadangi iki bankroto bylos iškėlimo šių skolų mokėjimo terminas buvo suėjęs bei skola jau buvo priverstinai išieškoma. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, jog ginčijant kreditorinius reikalavimus nenuginčytas antstolio patvarkymas turi didesnės įrodomosios galios įrodymo statusą. Juridiniams asmenims iškėlus bankroto bylą, vykdomosios bylos jo atžvilgiu yra užbaigiamos ir perduodamos bankroto bylą nagrinėjančiam teismui. Vykdomosios bylos ir jose atlikti procesiniai veiksmai ir priimti procesiniai dokumentai nėra panaikinami ar juo labiau netampa negaliojantys *per se* (savaime).

17.2. Arbitražo sprendimų pagrindu iš atsakovės UAB „Mogita“ yra priteista skola, kurios pagrindas buvo šalių sutartiniai materialiniai teisiniai santykiai. Įsiteisėjusių ir pripažintų arbitražo sprendimų pagrindu atsirado piniginė prievolė, kuri vykdytina ir kurios mokėjimo terminas yra suėjęs atitinkamo arbitražo sprendimo priėmimo dieną. Pripažinus šiuos sprendimus Lietuvos Respublikoje, atsirado pagrindas priverstinai išieškoti skolą civilinio proceso nustatyta tvarka, pradėtos vykdomosios bylos, iškėlus nemokumo bylą, jos buvo perduotos nemokumo bylą nagrinėjančiam teismui. Jokios palūkanos ir delspinigiai šiais teismų sprendimais papildomai nebuvo priteisti, dėl to šių arbitražo sprendimų pagrindu atsiradusios piniginės prievolės bankroto byloje turi būti tenkinamos pirmuoju etapu. Iki bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjusiais teismų sprendimais priteistos netesybos, dėl jų jau yra pradėtas vykdomojo procesas, nepatenka į JANĮ nustatytą kreditorių reikalavimų antrąjį atitinkamos eilės reikalavimų tenkinimo etapą, nes tai yra pagrindinė skola.

17.3. Nagrinėjama civilinė byla nėra susijusi su kitos valstybės – Rusijos – teismo sprendimo pripažinimu, nėra susijusi su teisinės pagalbos teikimu pagal Tarptautinę sutartį su Rusijos Federacija. Kasaciniame skunde nepagrindžiama, kaip civilinės bylos dėl kreditorės reikalavimo patvirtinimo nagrinėjimas teisme pažeistų Lietuvos Respublikos suverenitetą, pakenktų Lietuvos Respublikos saugumui arba kokiems pagrindiniams jos įstatymų principams prieštarauja, bei nenurodyta, kokiais ištekliais įgytų teisę disponuoti kreditorė teismui užbaigus bankroto procedūrą. Priešingai, tai UAB „Mogita“, pasinaudodama karu Ukrainoje, siekia išvengti skolų, kurios susidarė jai aktyviai vykdamai ekonominę veiklą su kreditoriais, mokėjimo bankroto procese. Karas Ukrainoje nėra nuo atsakomybės už skolų mokėjimą atleidžianti aplinkybė, o bankroto procese patvirtinto finansinio reikalavimo patenkinimo atveju, jeigu bankrutuojanti įmonė turėtų iš ko tokį reikalavimą tenkinti, ir būtų sprendžiama dėl tokio reikalavimo patenkinimo būdo ir formos pagal tuo metu galiosiantį teisinį reglamentavimą. Spręsti dėl ateityje galimai atsirastinio finansinio reikalavimo patenkinimo būdo nėra šios bylos nagrinėjimo dalykas, kaip teisingai nusprendė bylą nagrinėję teismai. Tuo atveju, jeigu atitinkamos sumos būtų patvirtintos ir finansinis reikalavimas būtų patenkinamas, priklausiančios išmokėti lėšos galėtų būti saugomos nemokumo administratoriaus arba bankroto bylą nagrinėjančio teismo depozitinėje sąskaitoje tol, kol atitinkamos sankcijos būtų panaikintos ir (arba) būtų priimti kitokie politiniai

sprendimai. Tiems piniginiams reikalavimams ir prievolėms, kurios atsirado ir tapo vykdytinos iki atitinkamų dokumentų, nustatančių sankcijas, priėmimo, šiuose dokumentuose nurodytos sankcijos dėl teisinės pagalbos teikimo netaikytinos.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl nemokumo byloje tvirtinamo kreditoriaus finansinio reikalavimo konvertavimo momento skaičiavimo

18. Byloje keliamas teisės aiškinimo klausimas dėl kreditorės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ finansinio reikalavimo konvertavimo tvirtinant jos finansinį reikalavimą juridinio asmens bankroto byloje.
19. Nagrinėjamoje byloje teismai nustatė, kad kreditorės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ reikalavimo pagrindas yra Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos ir pramonės rūmų 2019 m. sausio 30 d. ir 2019 m. gegužės 6 d. sprendimai, kuriuos pripažino ir leido vykdyti Lietuvos apeliacinis teismas 2021 m. rugsėjo 27 d. nutartimis, priimtomis civilinėse bylose Nr. e2T-78-407/2021 ir Nr. e2T-79-781/2021.
20. Užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti reiškia tai, kad jo galia išplečiama iš kilmės valstybės į pripažįstančiąją valstybę, kurioje jis įgyja *res judicata* ir prejudicinę galią. Sprendimas, kuris yra pripažįstamas ir leidžiamas vykdyti, pripažinusioje valstybėje tampa vykdytinas, t. y. turi būti vykdomas vykdyimo vietos valstybės teisės aktuose nustatyta tvarka – tokiais pačiais sąlygomis kaip vykdymo valstybėje priimtas teismo procesinis sprendimas (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 3 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-95-695/2016 20 punktą; 2017 m. birželio 15 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017 37 punktą).
21. Bylą nagrinėję teismai, tvirtindami kreditorės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ reikalavimą BUAB „Mogita“ bankroto byloje, nustatė, kad buvo pradėtas priverstinis skolos išieškojimas pagal minėtus arbitražo teismo sprendimus, vadovavosi CPK 776 straipsnyje nustatytais taisyklėmis dėl užsienio valiuta nurodytų sumų išieškojimo normos ir tvirtinamo kreditorės reikalavimo dydį nustatė pagal minėtų arbitražo teismo sprendimų priėmimo dieną buvusius Europos centrinio banko paskelbtus orientacinius valiutų kursus.
22. Atsakovė BUAB „Mogita“ kasaciniame skunde teigia, kad bylą nagrinėję teismai netinkamai taikė CK 6.36 straipsnio 3 dalies ir JANĮ 28 straipsnio 1 dalies 1 punkto normas, taikė netinkamą užsienio valiutos (JAV dolerių) konvertavimo į eurus momentą ir užsienio valiutos kurso dydį, dėl to buvo patvirtintas per didelis kreditorės reikalavimas bankroto byloje. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus pripažįsta teisiskai nepagrįstais.
23. JANĮ 41 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kreditoriai savo reikalavimus ir jų pagrindimo dokumentus per 30 dienų nuo teismo nutarties iškelti nemokumo bylą paskelbimo priežiūros institucijos interneto svetainėje dienos pateikia paskirtam nemokumo administratoriui, taip pat nurodo, kaip yra užtikrintas šių reikalavimų įvykdymas. Pagal JANĮ 42 straipsnio 1 dalį kreditorių reikalavimus tvirtina teismas.
24. JANĮ 28 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nuo teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos iki teismo nutarties patvirtinti restruktūrizavimo planą arba nutraukti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos draudžiama: 1) vykdyti juridinio asmens finansines prievoles, neįvykdytas iki teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos, įskaitant mokesčių, palūkanų ir netesybų mokėjimą; 2) išieškoti skolas iš juridinio asmens; 3) įskaityti reikalavimus, išskyrus priešpriešinius vienas kitą reikalavimus, kurie tenkina abi šias sąlygas: atsirado iki teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos ir toks įskaitymas galimas pagal mokesčių įstatymuose nustatytas mokesčio permokos (skirtumo) įskaitymo nuostatas; 4) skaičiuoti netesybas ir palūkanas už juridinio asmens prievoles, atsiradusias iki teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos; 5) nustatyti priverstinę hipoteką, servitutą, užufruktą; 6) įkeisti turtą, suteikti garantiją, laiduoti ar kitais būdais užtikrinti kitų asmenų prievolių įvykdymą; 7) perduoti ar kitaip perduoti restruktūrizuojamo juridinio asmens turtą, reikalingą jo gyvybingumui išsaugoti.
25. Kadangi įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti nemokumo bylą laikoma, kad visi prievolių vykdyimo terminai pasibaigę, atitinkamai taikomi JANĮ 28 straipsnio 1 dalyje nurodyti ribojimai, todėl visos juridinio asmens skolos, susidariusios iki nemokumo bylos iškėlimo, fiksuojamos tokio dydžio ir apimties, kokio buvo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dieną. Taip užtikrinamas ir juridinio asmens kreditorių lygiateisiškumo principas.
26. JANĮ nenustato užsienio valiuta išreikštos prievolės konvertavimo į Lietuvoje atsiskaitymo priemone esančios valiutos (eurų) tvarkos ir momento, todėl tokiam klausimui spresti taikytinos CK arba CPK itvirtintos atitinkamos normos. Pagal CK 6.36 straipsnio 3 dalį, kai ieškinys pareikštas Lietuvos Respublikoje dėl užsienio valiuta išreikštos pinigų sumos priteisimo, kreditorius gali reikalauti jam priteisti šią sumą užsienio valiuta arba Lietuvos Respublikos nacionaline valiuta pagal valiutų kursą, galiojantį mokėjimo dieną. Pagal minėto straipsnio 4 dalį, jeigu piniginė prievolė išreikšta valiuta, kuri negali būti teisėta atsiskaitymo priemone, tai skolininkas privalo apmokėti prievolę ta valiuta, kuri yra teisėta atsiskaitymo priemone, pagal valiutų kursą, galiojantį mokėjimo metu prievolės įvykdymo vietoje.
27. Todėl sutiktina su atsakovės kasacinio skundo argumentu, kad užsienio valiuta išreikštos skolos, kuri turi būti konvertuojama į eurus, dydis, tvirtinant kreditoriaus pareikštą reikalavimą nemokumo byloje, atsižvelgiant į šios nutarties 24–25 punktuose nurodytus motyvus, turi būti fiksuojamas eurai pagal teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dieną esantį užsienio valiutos ir euro kursą. Bet tokia nuostata gali būti taikoma, kai būtent nemokumo byloje yra sprendžiamas kreditoriaus finansinio reikalavimo pagrįstumo ir jo dydžio klausimas, ir dėl tokio pareikšto reikalavimo nėra įsiteisėjusio teismo sprendimo bei nebuvo pradėtas priverstinis skolos išieškojimas.
28. Tačiau kitokia specifinė situacija susiklosto, kai bankroto byloje tvirtinamas kreditoriaus reikalavimas pagal jau įsiteisėjusį teismo (arbitražo) sprendimą, pagal kurį antstolis buvo pradėjęs priverstinį skolos išieškojimą iš skolininko.
29. Priverstinio vykdyimo veiksmus, išieškant skolą iš skolininko, Lietuvoje atlieka antstoliai. Pagal CPK 776 straipsnį užsienio valiuta nurodytos sumos išieškomos eurai pagal sprendimo priėmimo dieną Europos centrinio banko paskelbtą orientacinį euro ir užsienio valiutų santykį. Kai orientacinio euro ir užsienio valiutų santykio Europos centrinis bankas neskelbia, užsienio valiuta nurodytos sumos išieškomos eurai pagal sprendimo priėmimo dieną buvusį Lietuvos banko nustatytą ir paskelbtą orientacinį euro ir užsienio valiutų santykį.
30. Teisėjų kolegija pažymi, kad priverstinai vykdant teismo sprendimą, kuriame priteista skola išreikšta užsienio valiuta, išieškoma skola perskaičiuojama į eurus, vadovaujantis minėta specialia procesine CPK 776 straipsnio norma, skirta būtent priverstinio išieškojimo atvejui. Tokiu atveju CK 6.36 straipsnio norma netaikoma.
31. Pagal JANĮ 30 straipsnio 2 dalį antstolis ne vėliau kaip per 7 dienas nuo teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos perduoda nemokumo bylą nagrinėjančiam teismui iki nemokumo bylos iškėlimo juridinio asmens neparduoto turto arešto ir vykdomuosius dokumentus ir

apie tai praneša turto saugotojui ir išieškotojui. Be to, pagal CPK 632 straipsnio 1 dalies 6 punktą vykdomoji byla laikoma baigta, persiuntus vykdomąjį dokumentą bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui. Toks teisinis reguliavimas yra nulėmtas to, kad, įmonei iškėlus nemokumo bylą, visų įmonės kreditorių reikalavimų tenkinimas sukoncentruojamas nemokumo byloje, laikantis JANĮ nustatytų eiliškumo ir tvarkos. Nemokumo bylą nagrinėjančiam teismui perdavus vykdomuosius dokumentus, išduotus juridinio asmens atžvilgiu, toliau tokių reikalavimų tenkinimas vykdomas JANĮ nustatyta tvarka. Taigi, dėl nemokumo bylos iškėlimo negali pasikeisti nemokios įmonės neįvykdytos iki nemokumo bylos iškėlimo prievolės apimtis. Nemokumo byloje gali būti tvirtinamas kreditoriaus reikalavimas perdavus nemokumo bylą nagrinėjančiam teismui vykdomąjį dokumentą, remiantis antstolio neieškotos skolos dydžiu. Taigi antstoliui perdavus nemokumo bylą nagrinėjančiam teismui vykdomuosius dokumentus, priverstine tvarka išieškomos skolos neieškota dalis nebeperskačiuojama pagal CK 6.36 straipsnio ir JANĮ 28 straipsnio 1 dalies 1 punkto normas.

32. Remdamasi anksčiau aptartais motyvais teisėjų kolegija išaiškina, kad, vadovaujantis CK 6.36 straipsnio ir JANĮ 28 straipsnio 1 dalies 1 punkto normomis, užsienio valiuta išreikštas iki nemokumo bylos skolininkui iškėlimo susidarius kreditoriaus reikalavimas tvirtinamas eurai pagal teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos užsienio valiutos ir euro kursą. Tačiau pagal įsiteisėjusį ir antstolio priverstinai vykdytą teismo (arbitražo teismo) sprendimą dėl užsienio valiuta išreikštos skolos išieškojimo kreditoriaus reikalavimas tvirtinamas eurai, perskačiuojamas vadovaujantis specialiąja CPK 776 straipsnio norma.
33. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai teisingai aiškino ir taikė aptartas CK 6.36 straipsnio, JANĮ 28 straipsnio 1 dalies 1 punkto, CPK 776 straipsnio teisės normas, pagrįstai, tvirtindami kreditorės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ reikalavimą, dydį nustatė pagal minėtu Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos ir pramonės rūmų 2019 m. sausio 30 d. ir 2019 m. gegužės 6 d. sprendimų priėmimo dienomis buvusį Europos centrinio banko paskelbtą orientacinį valiutų kursą.

Dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo tvirtinimo nemokumo byloje, kai kreditoriui taikomos sankcijos, nustatytos Europos Sąjungos teisėje

34. Byloje keliamas klausimas dėl kreditoriui taikomų Europos Sąjungos teisėje nustatytų sankcijų įtakos sprendžiant klausimą dėl jo finansinio reikalavimo tvirtinimo juridinių asmenų nemokumo procese.
35. Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgdamas į tai, kad Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos ir pramonės rūmų 2019 m. sausio 30 d. ir 2019 m. gegužės 6 d. sprendimai įgijo *res judicata* galią Lietuvoje, nusprendė, jog kreditorės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ reikalavimas patvirtinti finansinį reikalavinį yra pagrįstas. Teismas nusprendė, jog aplinkybė, kad kreditoriui taikomos tarptautinės sankcijos, nėra šios bylos nagrinėjimo dalykas, todėl šiuo klausimu nepasisakė. Apeliacinės instancijos teismas šio klausimo nevertino.
36. Atsakovė kasaciniame skunde teigia, kad bylą nagrinėję teismai neatsižvelgė į esminę aplinkybę – kad kreditoriui Rusijos bendrovei „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ yra taikomos tarptautinės sankcijos ir turi būti sprendžiama, ar apskritai bankroto byloje gali būti tvirtinamas šios kreditorės reikalavimas. Rusijos bendrovė „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ yra įtraukta į Europos Sąjungos sankcionuotų Rusijos Federacijos juridinių asmenų sąrašą, remiantis 2014 m. liepos 31 d. Tarybos Reglamentu (ES) Nr. 833/2014 „Dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje“ (Reglamentas Nr. 833/2014). Viešoje erdvėje esanti informacija kartu su Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytais faktiniais aplinkybėmis, dėl kurių tiek bendrovei „Rosneft“, tiek jos vadovui Igoriui Ivanovichiui Sechinui yra taikomos Europos Sąjungos sankcijos, lemia, kad teisinės pagalbos byloje teikimas kreditoriui gali pakenkti Lietuvos Respublikos suverenitetui ir saugumui. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus pripažįsta iš dalies pagrįstais.
37. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 135 straipsnyje įtvirtinta, kad Lietuvos Respublika, įgyvendindama užsienio politiką, vadovaujasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis, siekia užtikrinti šalies saugumą ir nepriklausomybę, piliečių gerovę ir pagrindines jų teises bei laisves, prisideda prie teisės ir teisingumo pagrįstos tarptautinės tvarkos kūrimo, o pagal Konstitucijos 138 straipsnį tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis.
38. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad visuotinai pripažinti tarptautinės teisės principai, taip pat Europos Sąjungos teisės aktai, kurių Lietuva, be kita ko, įsipareigojo laikytis stodama į Europos Sąjungą, yra sudėtinė Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255-611/2022, 24 punktas).
39. 2014 m. liepos 31 d. Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 833/2014 „Dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje“ įtvirtina, kokiems Rusijos subjektams ir kokio pobūdžio taikomos ribojamosios priemonės (sankcijos). Tarptautinės sankcijos turi būti įgyvendinamos pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymą.
40. Pagal šio reglamento XIX priedo A dalį ROSNEFT yra subjektas, kuriam taikomos šio Reglamento 5aa straipsnyje nurodytos sankcijos. Reglamento 5aa straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad draudžiama tiesiogiai ar netiesiogiai sudaryti sandorį su: (a) XIX priede nurodytu Rusijoje įsisteigusi juridiniu asmeniu, subjektu ar organizacija, kuriuos kontroliuoja valstybė arba kurių daugiau nei 50 proc. akcijų priklauso valstybei, arba kurių pelno dalį turi teisė gauti Rusija, jos vyriausybė ar centrinis bankas, arba su kuriais Rusija, jos vyriausybė ar centrinis bankas palaiko kitus esminius ekonominius santykius; (b) juridiniu asmeniu, subjektu ar organizacija, įsteigtais už Sąjungos ribų, kurių daugiau nei 50 proc. nuosavybės teisių tiesiogiai ar netiesiogiai priklauso į XIX priedą įtrauktam subjektui, arba (c) juridiniu asmeniu, subjektu ar organizacija, veikiančiais šios dalies a arba b punkte nurodyto subjekto vardu ar jo nurodymu. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio 1 dalyje nustatytas draudimas netaikomas sutarčių, sudarytų su XIX priedo A dalyje nurodytu juridiniu asmeniu, subjektu ar organizacija iki 2022 m. kovo 16 d., arba papildomų sutarčių, būtinų tokioms sutartims įvykdyti, vykdymui iki 2022 m. gegužės 15 d. (angl. *The prohibition in paragraph 1 shall not apply to the execution until 15 May 2022 of contracts concluded with a legal person, entity or body referred to in Part A of Annex XIX before 16 March 2022, or of ancillary contracts necessary for the execution of such contracts*), o 2a dalyje nurodyta, kad 1 dalyje nustatytas draudimas netaikomas XIX priedo A dalyje nurodytų juridinių asmenų, subjektų ar organizacijų pagal sutartis, įvykdytas iki 2022 m. gegužės 15 d., gautinų mokėjimų gavimui (*The prohibition in paragraph 1 shall not apply to the reception of payments due by the legal persons, entities or bodies referred to in Part A of Annex XIX pursuant to contracts performed before 15 May 2022*).
41. Reglamento 11 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad netenkinami jokie su sutartimi ar sandoriu, kurių vykdymui tiesioginį arba netiesioginį, visapusišką arba dalinį poveikį turėjo šiuo reglamentu nustatytos priemonės, susiję reikalavimai, įskaitant reikalavimus dėl žalos atlyginimo arba kitus šios rūšies reikalavimus, pavyzdžiui, reikalavimai dėl kompensacijos arba pagal garantiją, visų pirma reikalavimai pratešti arba apmokėti įsipareigojimą, garantiją ar žalos atlyginimo įsipareigojimą, ypač finansinę garantiją ar finansinį žalos atlyginimo įsipareigojimą, kad ir kokia būtų jų forma, kuriuos pateikė: (a) šio reglamento prieduose išvardyti juridiniai asmenys, subjektai ar organizacijos arba už Sąjungos ribų įsteigti juridiniai asmenys, subjektai ar organizacijos, kurių daugiau nei 50 proc. nuosavybės teisių jiems tiesiogiai ar netiesiogiai priklauso. Reglamento 11 straipsnis vertintinas kaip taip pat apimantis atsiskaitymų ribojimą pagal Reglamento 5aa straipsnio draudžiamą sandorį.
42. Taigi, kreditorės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ reikalavimo tvirtinimo metu šiai kreditoriui taikomos sankcijos. Nutarties 40–41 punktuose nurodytos poveikio priemonės, esant jau pripažintiems ir turintiems *res judicata* galią arbitražo teismo sprendimams Lietuvoje,

nedraudžia tvirtinti šios kreditorės reikalavimo, tačiau nagrinėjamoje byloje turi būti tiriama ir vertinama, ar kreditoriui taikomos sankcijos nedraudžia atsakovei vykdyti prievolę kreditoriui ir faktiškai patenkinti kreditorės reikalavinį nemokumo byloje.

43. Esant *prima facie* (iš pirmo žvilgsnio) duomenų, kad kreditoriui taikomos sankcijos, teismas, atsizvelgdamas į viešojo intereso egzistavimą nemokumo byloje, į tai, kad Reglamento įtvirtintos sankcijos yra Lietuvos Respublikos teisės sistemos sudėtinė dalis ir viešosios tvarkos elementas, turėtų *ex officio* spręsti, ar kreditoriui taikomos Reglamento nurodytos sankcijos, ir nustatęs, kad jos turi būti taikomos, spręsti dėl taikomų sankcijų veiksmingo įgyvendinimo priemonių nustatymo.
44. Tokiu atveju, vadovaujantis aptariamo reglamento 11 straipsnio 2 dalimi, nustatančia, jog visuose procesiniuose veiksmuose dėl reikalavimo vykdymo pareiga įrodyti, kad 1 dalimi nedraudžiama tenkinti reikalavinį, tenka to reikalavimo vykdymo siekiančiam fiziniam ar juridiniam asmeniui, subjektui ar įstaigai, kreditoriui tenka pareiga įrodyti, jog tenkinti jo reikalavinį nėra draudžiama.
45. Dėl nurodytos priežasties pirmosios instancijos teismo išvada, jog aplinkybė, kad kreditoriui taikomos tarptautinės sankcijos, nėra šios bylos nagrinėjimo dalykas, yra teisiskai nepagrįsta, o apeliacinės instancijos teismas be teisėto pagrindo nepasisakė šiuo klausimu. Teismas, *prima facie* nustatęs, jog kreditoriui „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ gali būti taikomos ribojamosios priemonės, turėjo teisės aktų nustatyta tvarka patikrinti šią faktinę aplinkybę ir, nustatęs, jog ji pasitvirtino, įpareigoti šią kreditorę leistiniais įrodymais pagrįsti, kad tenkinti reikalavinį nėra draudžiama (pavyzdžiui, taikytina viena iš Reglamente Nr. 833/2014 įtvirtintų išimčių).
46. Nagrinėjamoje byloje, atsakovei nurodžius aplinkybes apie kreditoriui taikomas sankcijas, teismas nepagrįstai netyrė aplinkybių dėl kreditoriui „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ taikomų sankcijų pobūdžio ir apimtį, šios faktinės aplinkybės turi būti nustatytos ir ištirtos. Kadangi pagal CPK 353 straipsnio 1 dalį kasacinis teismas pasisako tik teisės klausimais, faktinių aplinkybių netiria, todėl sankcijų pagal Reglamentą taikymo klausimas perduotinas iš naujo nagrinėti Lietuvos apeliaciniam teismui.
47. Nagrinėjant šį klausimą iš naujo ir nustatčius „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ taikytinų sankcijų pobūdį ir apimtį, turėtų būti sprendžiama dėl efektyviam taikomų sankcijų įgyvendinimui reikalingų priemonių pritaikymo nagrinėjamoje byloje, nesuvaržant šio asmens teisių daugiau, nei to reikalauja teisės aktai.
48. Teismas turėtų vertinti, kokios priemonės būtų pakankamos ir veiksmingos tam, kad kreditoriui „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ taikomos sankcijos būtų įgyvendintos realiai, jeigu atsakovė bankroto proceso metu vykdytų atsiskaitymus su kreditoriais bent iš dalies. Atkreiptinas dėmesys, jog minėtas reglamentas, kiek tai susiję su asmens teise siekti jo atžvilgiu įsipareigojimų nevykdymo teisėtumo teisminės peržiūros, tokios subjekto teisės neriboja (11 straipsnio 2 dalis) – ribojamosios priemonės šioje situacijoje yra susijusios su lėšų išmokėjimo subjektui draudimu. Siekiant įgyvendinti šį reglamento tikslą, gali būti taikomas laikinas (t. y. tol, kol asmuo bus įrašytas į sankcionuotų asmenų sąrašą) lėšų deponavimas, jų patikėjimas pasirinktam fondui ir kitokios priemonės. Konkrečių priemonių parinkimas yra susijęs su faktinės ir galinės kisti situacijos vertinimu, o faktinių aplinkybių nustatymas nepatenka į kasacinio teismo įgaliojimų ribas.
49. Be to, jeigu būtų nustatyta, kad tokia priemonė išplaukia iš taikomų sankcijų pobūdžio, atsizvelgiant į aplinkybę, jog balsavimo ir kitos kreditoriaus teisės potencialiai galėtų būti panaudotos siekiant išvengti ribojamųjų priemonių, bei proporcingumo principą, turėtų būti sprendžiama dėl balsavimo kreditorių susirinkimuose ar kitų panašaus pobūdžio teisių ribojimo atitinkamai kreditoriui. Pažymėtina, kad nors JANĮ tiesiogiai neįtvirtina galimybės drausti kreditoriui balsuoti kreditorių susirinkimuose, tačiau kadangi Reglamentas yra Lietuvos teisės sistemos dalis ir Lietuvoje taikomas tiesiogiai, tokia priemonė galėtų būti taikoma remiantis Reglamentu, siekiant jį taikyti ne formaliai, bet užtikrinti realų jo poveikį.

Dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo tenkinimo etapo

50. Byloje kilo ginčas dėlto, kuriuo etapu turėtų būti tenkinamas kreditorės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ reikalavimas. Pirmosios instancijos teismas nusprendė, jog kreditorės materialiniai reikalavimai buvo pareikšti dėl UAB „Mogita“ pradelsto termino gražinti tuščias cisternas ir iš to kylančių pasekmių pagal šalių 2014 m. rugpjūčio 22 d. ir 2015 m. spalio 26 d. sudarytų sutarčių 6.5 punktus, todėl šiais sprendimais priteistos 5 750 000 Rusijos rublių ir 6 882 000 Rusijos rublių sumos turi būti laikomos pagrindine skola ir pagal JANĮ 94 straipsnio 3 dalį tenkinamos pirmu etapu.
51. Apeliacinės instancijos teismas pritarė tokioms pirmosios instancijos teismo išvadoms, papildomai nurodydamas, kad Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos ir pramonės rūmų 2019 m. sausio 30 d. ir 2019 m. gegužės 6 d. sprendimu pagrindu iš atsakovės UAB „Mogita“ yra priteista pagrindinė skola, kurios pagrindas buvo sutartiniai materialiniai teisiniai santykiai tarp kreditorės ir UAB „Mogita“. Įsiteisėjusių ir pripažintų Lietuvos Respublikoje minėto arbitražo teismo sprendimų pagrindu atsirado piniginė prievolė, kuri vykdytina, o palikanos ir delpiniginiai šiais teismų sprendimais papildomai nebuvo priteisti.
52. Atsakovė kasaciniame skunde teigia, kad teismas netinkamai taikė JANĮ 94 straipsnio 3 dalį, netinkamai kvalifikavo pateikto tvirtinti kreditorės reikalavimo prigrįmį ir dėl to nepagrįstai nusprendė, jog šis reikalavimas visa apimtimi tvirtintinas kaip pagrindinė skola ir turi būti tenkinamas pirmuoju etapu. Reikalavimas kyla iš Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos ir pramonės rūmų 2019 m. sausio 30 d. ir 2019 m. gegužės 6 d. sprendimų, kuriais kreditoriui buvo priteistos tik netesybos. Teismas *de facto* perkvalifikavo Rusijos bendrovės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ reikalavimo prigrįmį (iš netesybų į pagrindinę skolą). Kvalifikuojant kreditorės reikalavinį pagal JANĮ 94 straipsnio 3 dalį, privaloma atsizvelgti į pradinį šalių materialinį santykį ir jo prigrįmį. Nurodo, kad teismas savo iniciatyva privalėjo aiškintis Rusijos arbitražo sprendimu priteisto reikalavimo faktinį pagrindą, nes jis lemia, kuriuo etapu reikalavimas bus tenkinamas.
53. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus pripažįsta teisiskai nepagrįstais.
54. Pagal JANĮ 94 straipsnio, reglamentuojančio kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės, 1 dalį, pirmiausia tenkinami įkaito turėtojo reikalavimai iš įkeisto turto, o šio straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinti pirmą ir antrąją eilę tenkinami kreditorių reikalavimai. Minėto straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad kreditorių reikalavimai pagal šiam straipsnyje nustatytą eiliškumą tenkinami dviem etapais. Pirmuoju etapu tenkinami kreditorių reikalavimai be priskaiciuotų palikanų ir netesybų. Antruoju etapu tenkinama likusi kreditorių reikalavimų dalis (palikanos ir netesybos). Pagal minėto straipsnio 4 dalį kiekvienu etapu kiekvienos paskesnės eilės kreditorių reikalavimai tenkinami po to, kai patenkinami atitinkamo etapo pimesnės eilės kreditorių reikalavimai. Jeigu neužtenka lėšų visiems vieno etapo vienos eilės reikalavimams patenkinti, šie reikalavimai tenkinami proporcingai pagal kiekvienam kreditoriui priklausančią sumą.
55. Pasisakant dėl atsakovės kasaciniame skunde nurodomo argumento, jog teismas savo iniciatyva privalėjo aiškintis Rusijos arbitražo teismo sprendimais priteisto reikalavimo faktinį pagrindą, pažymėtina, jog kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad užsienio valstybių arbitražų sprendimų pripažinimo procedūra reiškia tik konkrečių 1958 m. Niujorko konvencijos V straipsnyje įtvirtintų nepripažinimo pagrindų buvimą ar nebuvimą patikrinimą. Todėl sprendžiant dėl užsienio arbitražo teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti negali būti tikrinamas jo teisėtumas ir pagrįstumas (CPK 810 straipsnio 4 dalis, 1958 m. Niujorko konvencijos V straipsnis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-443/2008; 2011 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2011; 2015 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-483-421/2015; kt.; 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017).
56. Toks aiškinimas lemia tai, jog ir sprendžiant dėl Lietuvoje pripažinto ir leisto vykdyti arbitražo teismo sprendimu priteistos skolos pobūdžio,

turi būti vadovaujamas tokio arbitražo teismo sprendimo rezoliucinės dalies tekstu, nebevertinant arbitražo teismo proceso metu nustatytų faktinių aplinkybių. Priešingu atveju tai reikštų, kad tvirtindamas kreditoriaus reikalavimą teismas jo tvirtinimo metu revizuoja arbitražo teismo sprendimą, o tai neleistina pagal 1958 m. Niujorko konvenciją. Be to, nemokumo byloje tvirtindamas kreditoriaus reikalavimą, dėl kurio jau yra priimtas įsiteisėjęs teismo ar arbitražo teismo sprendimas (jeigu jis pripažintas ir leistas vykdyti Lietuvoje CPK nustatyta tvarka), teismas nebeturi teisės tikrinti arbitražo teismo sprendimu nustatytų aplinkybių ir jų vertinti iš naujo, nes priešingu atveju tai reikštų įsiteisėjusio teismo sprendimo privalomumo principo pažeidimą (CPK 18 straipsnis), kuris taikytinas ir pagal 1958m. Niujorko konvenciją pripažintam ir leistam vykdyti arbitražo teismo sprendimui, kuris savo galia prilygintinas teismo sprendimui (šios nutarties 20 punktas).

57. Remdamasi aptartais motyvais teisėjų kolegija nusprendžia, jog byla nagrinėję teismai pagrįstai nevertino Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos ir pramonės rūmų 2015 m. sausio 30 d. ir 2019 m. gegužės 6 d. sprendimuose nustatytų faktinių aplinkybių ir šalių teisinio santykio kvalifikavimo, pagrįstai ir teisėtai nusprendė, jog kreditorės „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ patvirtintas reikalavimas tenkinamas pirmuoju etapu.
58. Galiausiai atkreiptinas dėmesys, jog vadovaujantis aptariamo reglamento 6 straipsnio 1 dalimi, valstybės narės ir Komisija vienos kitas informuoja apie priemones, kurių buvo imtasi pagal šį reglamentą, ir keičiasi bet kokia kita turima svarbia su šiuo reglamentu susijusia informacija, be kita ko, informacija apie nacionalinių teismų priimtus sprendimus (c punktas).

Dėl bylos procesinės baigties

59. Apibendrindama nurodytus motyvus, teisėjų kolegija padaro išvadą, kad byla nagrinėję teismai iš esmės teisingai aiškino ir taikė JANĮ teisės normas, reglamentuojančias kreditoriaus reikalavimo patvirtinimą.
60. Tačiau nagrinėjamoje byloje nustačius, kad kreditoriui „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ taikomos Europos Sąjungos teisėje nustatytos sankcijos, priėmus sprendimą dėl šios kreditorės reikalavimo patvirtinimo BAUB „Mogita“ bankroto byloje, turi būti sprendžiamas klausimas dėl sankcijų įtakos šios kreditorės teisių bankroto procese įgyvendinimui. Teismas, sprendžiamas šį klausimą, turi įvertinti šioje nutartyje nurodytų kreditoriui „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ taikomų sankcijų, nustatytų Europos Sąjungos teisėje, pobūdį ir tikslus. Siekiant Europos Sąjungos teisėje nustatytų minėtų sankcijų taikymo tikslų, bankroto byla nagrinėjantis teismas turi įvertinti šioje nutartyje nurodytas galimas kreditoriui „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ bankroto procese suteikiamų teisių įgyvendinimo suvaržymo priemones. Tačiau sprendžiamas dėl kreditorės teisių bankroto procese suvaržymo, teismas privalo įvertinti tinkama taikomų priemonių ir jomis siekiamų interesų balansą ir nesuvaržyti kreditorės teisių bankroto procese neproporcingai.
61. Nei atsakovė, nei kreditorė „PAO Neftianaja kompanija Rosneft“ nepateikė dokumentų, patvirtinančių patirtas bylinėjimosi išlaidas, kasaciniame teisme pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, nebuvo rengiama, todėl šių išlaidų atlyginimo klausimas nesprendžiamas (CPK 96 straipsnio 6 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugsėjo 13 d. nutartį, kuria Kauno apygardos teismo 2022 m. liepos 22 d. nutartis patvirtinti antros eilės kreditorės viešosios akcinės bendrovės „Neftianaja kompanija Rosneft“ 189 559,47 Eur finansinį reikalavimą (reikalavimas tenkinamas I etapu) bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Mogita“ bankroto byloje palikta nepakeista, palikti nepakeistą.

Klausimą dėl kreditorės viešosios akcinės bendrovės „Neftianaja kompanija Rosneft“ teisių įgyvendinimo bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Mogita“ bankroto byloje perduoti spręsti Lietuvos apeliaciniam teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Andžej Maciejevski

Egidija Tamošiūnienė

Algirdas Taminskas